SAMARBEIDSFORUM FOR ESTETISKE FAG
SEF BESTÅR AV
KUNST I SKOLEN, KUNST OG DESIGN I SKOLEN OG
MUSIKK I SKOLEN

Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen
v/ Håheim

Oslo 24.mai 2013

INNSPILL TIL KUF- KOMITEENS BEHANDLING AV ST.MELD. 20 (2012-13): *PÅ RETT VEI.*

Samarbeidsforum for estetiske fag, SEF, er en paraplyorganisasjon som arbeider for å styrke de estetiske fagene i opplæring og utdanning. SEF består av Kunst i skolen, Kunst og design i skolen og Musikk i Skolen og har rundt 15.000 medlemmer.

De estetiske fagenes status og situasjon i grunnskole, videregående skole og lærerutdanning

Etter innføringen av Kunnskapsløftet har de estetiske fagene vært under sterkt press både i opplæring og i lærerutdanning. Dette skyldes flere forhold, bl.a.:

- Fokuset på grunnleggende ferdigheter (grf) og den snevre måten å forstå disse på - som tradisjonelle lese-, skrive- og regneferdigheter. Intensjonen om at alle fag skulle utvikle grf. – på det enkelte fags premisser – ser ut til å være forlatt med etableringen av Rammeverket for grf. (Utdanningsdirektoratet). I musikkfaget (K06) er f.eks *å kunne regne* = å kunne beregne tid og rom i kroppslige og musikalske uttrykk, mens *å kunne uttrykke seg muntlig* = å kunne synge.

- Økende fokus på nasjonale og internasjonale kompetansemålinger - med dertil hørende offentliggjøring og medieoppmerksomhet om resultater - innenfor *noen* fag og områder, der estetiske fag og estetisk kompetanse ikke inngår.

- Fagene har dessuten fått redusert sin relative andel av årstimetallet i grunnskolen – først og fremst grunnet timetallsøkning i flere andre fag. Denne utviklingen er heller ikke ny med Kunnskapsløftet. Siden 1970- tallet er de estetiske fagenes relative andel av årstimetallet nær halvert:

- Mønsterplanen av 1974: Musikk og forming utgjør **19,7 %** av timetallet i grunnskolen (medregnet timetallet til valgfag, fratrukket timer til annet fremmedspråk)

- Mønsterplanen av 1987: Musikk og forming utgjør **16,2 %** av timetallet i grunnskolen

- L-97: Musikk og kunst og håndverk utgjør **14,5 %** av timetallet i grunnskolen (medregnet halvparten av *Skolens og elevens valg)*

- K-06: Musikk og kunst og håndverk utgjorde ved innføringen av Kunnskapsløftet **13,3 %** av timetallet i grunnskolen – og minker i takt med timetallsøkningen i andre fag. I 2013 utgjør fagene 12,3%.

(Gunn Imsen: *Clemets omgang med fakta*. Dagsavisen 29.10.04)

- Fagenes verdi som danningsfag, som viktige bidrag til sosialisering og flerkulturell forståelse og til kreativ utvikling og positiv identitetsdanning ser ut til å tape terreng i forhold til mer målbare resultater i grunnskolen. Imidlertid viser elevenes interesse for både de praktiske og estetiske fagene seg både i tidligere Elevundersøkelser og i de valgene de gjør på ungdomstrinnet mht. valgfag. Her utgjør Design og redesign, Fysisk aktivitet og Sal og scene nær 70 % av elevenes valg (meldingen s.72).

- I videregående skole er det særlig formgivingsfag som – grunnet manglende synlighet i søknadstilbudet - har hatt en vanskelig situasjon som har medført redusert søkning og nedleggelse av mange studietilbud. SEF viser til uttalelsen fra Kunst og design i skolen, og vi støtter helhjertet opp om departementets forslag om Formgiving som eget studieforberedende program. Vi støtter også forslaget om forsterkning av utøvende fag i programmet for Musikk – Dans – Drama. Vi mener det er av stor betydning at elever i hele landet får gode muligheter for å velge programmer med estetiske fag. Disse programmene representerer faglig bredde og mangfold i videregående opplæring og bidrar til at flere elever vil passe inn og færre vil droppe ut. At estetiske fag fra disse programmene også kan tilbys som valgfag til elever på andre studieretninger er et positivt bidrag i samme retning.

- De estetiske fagene har gjennom en årrekke også vært under sterkt press i lærerutdanning, både mht status, manglende oppmerksomhet fra politikere og skolemyndigheter, og ikke minst grunnet økonomi som har gitt reduserte fagtilbud. Det er et faktum at de estetiske fagmiljøene er til dels sterkt redusert ved en rekke lærerutdanningsinstitusjoner, og ikke alle har lenger egne fagtilbud i de estetiske fagene – selv ikke for trinn 1-7. Tilbudene finnes i hver region, men fagenes praktiske, utøvende og ferdighetsmessige sider gjør dem lite egnet for nettstudier. Etter innføringen av grunnskolelærerutdanningene (GLU) ser det ut til at situasjonen er ytterligere forverret i og med at disse utdanningene så langt i liten grad ivaretar de estetiske fagene og utvikling av kunstfaglig lærerkompetanse. Denne situasjonen understrekes både i rapporten fra det departementoppnevnte utvalget som

utredet praktiske og estetiske fag og lærerutdanning[1], og av følgegruppa for lærerutdanningsreformen som sier følgende i sin 3. rapport fra 2013:

> Dei faga som førebels er svakt representerte i fagvala over heile landet, er dei praktisk estetiske faga mat og helse, kunst og handverk og musikk [2]

Samtidig gir lærerstudenter uttrykk for at det er vanskelig å velge estetiske fag så lenge statusen og oppmerksomheten om disse fagene er så lav. Skolenes etterspørsel etter fagkompetanse reguleres bl.a. av fag og områder som har høy status hos skolepolitikere og skolemyndigheter og som er fremtredende i den offentlige skoledebatten. Studentene sier at de foretar strategiske fagvalg som bidrar til at de får jobb etter endt lærerutdanning. Å velge estetiske fag fremstår ikke som noen god strategi i så måte.

SEF ser positivt på stortingsmeldingens konstatering av at *de estetiske fagene skal ha høy status i skolen* (s.71), men er bekymret for at de tiltakene som foreslås, ikke vil ha tilstrekkelig virkning for disse fagene *i grunnskolen*. Grunnskolen er den viktigste opplæringsarenaen for estetiske fag i og med at her nås *alle elever.* Stortinget bør bidra til å øke fokuset på de estetiske fagene i grunnskolen som kulturbærere, kulturformidlere og som forvaltere av mangfoldet av kulturer i vårt samfunn. Fagene har også stor betydning i et fremtidsperspektiv fordi de representerer kreative utviklingsmuligheter. Hva skal til for å skape noe nytt innenfor vitenskap eller kunst? De estetiske fagene er unike arenaer til å oppdage egen kreativitet og prøve ut egne ideer og oppleve mestring og glede. Tiltak på kulturskoleområdet ønsker vi velkommen, men det er av avgjørende betydning at grunnskolen ivaretar ansvaret for den obligatoriske opplæringen i estetiske fag, gjerne i samarbeid med kulturskolen.

SEF ber derfor Stortinget om:

- *Å understreke de estetiske fagenes og den estetiske kompetansens verdi og betydning som del av skolens brede kunnskaps- og læringssyn og i føringene for en fornyet Generell del av læreplanverket for Kunnskapsløftet*
- *Å understreke de estetiske fagenes betydning som kulturbærere og forvaltere av kulturmangfoldet i vårt flerkulturelle samfunn*
- *Å understreke de praktiske og estetiske fagenes betydning for en mer praktisk skolehverdag – ikke bare på ungdomstrinnet, men gjennom hele det 13-årige skoleløpet.*
- *Å vedta en ordning som gjør det mulig for elever på 10.trinn å bli trukket ut til praktisk-muntlig eksamen i Kunst og håndverk og Musikk*
- *Å vedta forslagene om Formgiving som eget studieforberedende program, og om forsterkning av utøvende fag i programmet for Musikk – Dans – Drama*

---

[1] Espeland, Allern, Carlsen og Kalsnes: Praktiske og estetiske fag og lærerutdanning. HSH-rapport 2011/1 http://brage.bibsys.no/hsh/bitstream/URN:NBN:no-bibsys_brage_16239/1/Rapport.pdf. Se også vedlegg med nasjonal oversikt over fagtilbud i praktiske og estetisk fag det første året i GLU.

[2] Følgegruppa for lærarutdanningsreforma (2013): RAPPORT NR. 3, s 33; se også vedlegg med oversikt over fagtilbud og fagvalg (kull 2010 og 2011).

Mangelen på kvalifiserte lærere i musikk og kunst og håndverk i grunnskolen

Den kanskje viktigste enkeltfaktoren bak de estetiske fagenes lave status og vanskelige situasjon i grunnopplæringa er mangelen på lærerkompetanse i fagene. Tallene fra Statistisk Sentralbyrås undersøkelser viser at lærerkompetansen er svakest i de praktiske og estetiske fagene, og en svært stor andel av lærerne i musikk og K/H har ingen utdanning i disse fagene.

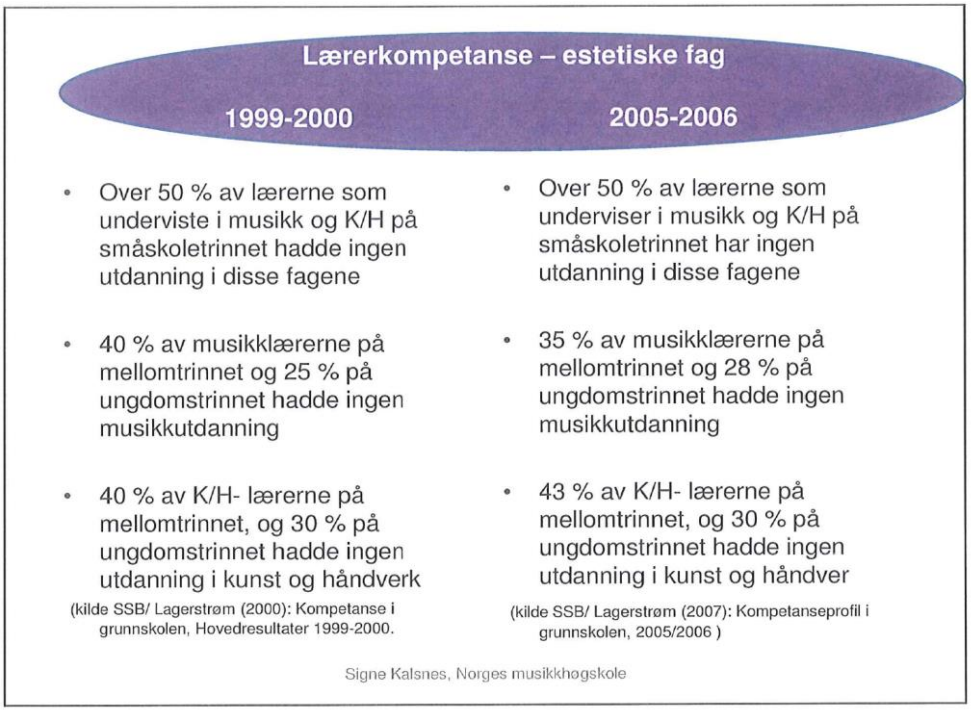

Når vi også vet at de estetiske fagene ikke er obligatoriske i videregående skole og heller ikke i lærerutdanning, vil mange lærere på barnetrinnet – der det fortsatt ikke vil være kompetansekrav - undervise disse fagene med utgangspunkt i den kompetansen de selv har fra egen 10-årig skolegang. De estetiske fagene i grunnskolen er karakterisert ved deres utøvende og skapende profil, noe som selvsagt krever både kunnskaper og ferdigheter hos læreren. Dette er kompetanse som må utvikles over tid og gjennom egen øving, ikke noe man kan lese seg opp til i forkant av undervisning.

Estetiske fag har vært blant de nasjonalt prioriterte fagene i videreutdanningstilbudet Kompetanse for kvalitet. Dessverre registrerer vi et stort sprik mellom læreres ønske om viderutdanning i musikk og K/H og lokale skoleledere og – eieres prioriteringer av fag. Dette har ført til at svært få lærere i estetiske fag har fått mulighet til videreutdanning, og ifølge Udirs tall for inneværende studieår er det totalt tatt opp 13 lærere i musikk og 23 i K/H [3].

SEF har i forbindelse med Lærerutdanningsreformen for trinn 8-13 foreslått en egen forskrift for PPU i kunstfag. Vi mener dette er et *helt nødvendig tiltak* for å øke lærerkompetansen i estetiske fag og mht å legge til rette for kombinerte stillinger i grunnskole og kulturskole.

[3] Se vedlegg med oversikt over frikjøpte studietilbud pr. mai 2012 fra Utdanningsdirektoratet

SEF ber Stortinget om:

- *Å øke oppmerksomheten rundt den manglende lærerkompetansen i estetiske fag i grunnskolen*
- *Å fremme forslag til/vedta tiltak for å bedre lærerkompetansen – herunder en egen forskrift for PPU i kunstfag*

Kulturskoletimen

SEF støtter tiltaket om å innføre Kulturskoletimen for elever i 1. til 4. trinn i tilknytning til skoledagen/ SFO. Vår vurdering er at Kulturskoletimen vil være av stor betydning for en bredere rekruttering til kulturskolen, og at det derfor er viktig å få på plass en lovfesting av ordningen. Lovfestingen bør også omfatte kompetansekrav til lærere som skal undervise i ordningen tilsvarende minimum 60 studiepoeng. Vårt håp er at dette grepet også vil løfte lærerkompetansen i de estetiske fagene i grunnskolen, ved at kommunene ser seg tjent med å tilsette kompetente lærere i kombinerte stillinger.

SEF ber Stortinget om:

- *Å vedta lovfestestingen av Kulturskoletimen inkludert kompetansekrav til lærere som skal undervise i ordningen tilsvarende minimum 60 studiepoeng i det aktuelle estetiske faget*

Takk for møtet!
med hilsen Samarbeidsforum for estetiske fag

Signe Kalsnes
styreleder